

KLAGANDE

██████████ ██████████

God man: ██████████

████████████████████

██████████

Ombud: Jurist Johan Törvik
Humana Assistans AB
Box 184
701 43 Örebro

MOTPART

Socialnämnden i Halmstads kommun
Box 230
301 06 Halmstad

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten i Göteborgs dom den 13 oktober 2016
i mål nr 4644-16, se bilaga A

SAKEN

Personlig assistans

KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Kammarrätten bestämmer att ██████████ har rätt till personlig assistans.
Målet visas åter till socialnämnden för att utreda och bestämma insatsens
omfattning.

YRKANDEN M.M.

██████████ yrkar att kammarrätten ändrar förvaltningsrättens dom och beviljar honom personlig assistans i ansökt omfattning eller i den omfattning kammarrätten finner skälig. Han anför följande.

Något krav på att det ska vara en särskild person som utför tolkningen saknar stöd i praxis och förarbeten. Förvaltningsrätten ställer här ribban högre än vad syftet med lagstiftningen medger. De rekvisit som uppställs i RÅ 2010 ref. 17 saknar vidare koppling i förhållande till om det ska krävas en särskild person eller viss kvalificerad kommunikation för att kommunikationsbehovet ska vara grundläggande.

Vidare konstaterade kammarrätten i Stockholm i en dom den 8 november 2016 (mål nr 1532-16) att det vid bedömningen av det grundläggande behovet för kommunikation inte krävs ingående kunskaper om den enskilde.

Två kvalificerade vittnesmål har med all önskvärd tydlighet klargjort att det krävs kännedom om honom, hans kommunikationssätt och funktionsnedsättning för att kunna hjälpa honom med hans kommunikation på det sätt som avses i RÅ 2010 ref. 17. De skäl som kommunen framfört är svagt underbyggda och korttidsvistelsens utlåtande torde ha lågt bevisvärde i jämförelse med vittnesmålen. I kammarrättspraxis är inte heller kraven så högt ställda som förvaltningsrätten eller kommunen i sina bedömningar låter påskina. Hans kommunikation ska därför anses vara av grundläggande karaktär. Av de skäl som framgått i processen hos förvaltningsrätten bör omfattningen av detta hjälpbehov vara av sådan omfattning att han bör anses berättigad till insatsen personlig assistans.

Bilder och tecken som stöd är hjälpmedel för att underlätta kommunikation och inte egna språk. Som framgått av ██████████ vittnesmål är tecken som stöd kopplade till insatser den enskilde redan har upplevt och är

avsedda att förstärka talade ord. Bilder är till sin natur en insufficient kommunikationskanal eftersom de förutsätter att den som hjälper till med bilderna redan är insatt i vad den enskilde egentligen vill säga. Kommunikation per bilder eller tecken som stöd kan inte jämföras med färdigutvecklade språk och därför inte självständigt tillgodose en enskilds behov av kommunikation.

██████████ gör bedömningar om hans kommunikation utanför verksamheten som svåriligen kan ges något högre bevisvärde. Hennes uppgifter bygger på en ensidig intervju. Det finns skäl att ifrågasätta uppgiftslämnarens objektivitet samt att ifrågasätta referatets korrekthet.

Ytterligare en anledning att ifrågasätta ██████████ refererade uppgifter är för att det ideligen framhålls uppgifter om hans teckenspråk. Han lär sig tecken som stöd och inte teckenspråk. Den kommunikation som åsyftas i referatet från korttidsvistelsen i alla sammanhang har beskrivits vara med personalen på vistelsen. Dessa är personer tränade i bemötande av funktionsnedsatta med hans typ av problematik och som har fått information om honom samt kommunicerar med honom i frågor som är relaterade till verksamheten, dvs. situationer där han redan är bekant både med miljön, de ämnen som avhandlas samt personerna som talar. Det är inte i dessa sammanhang som han behöver personlig assistans för sin kommunikation. Det är när han möter utomstående, t.ex. läkaren som beskrivit att hon inte förstår honom, när han är i snabbköpet, på aktiviteter och försöker knyta an till andra människor för vilka han har ett intresse.

För att han faktiskt ska kunna kommunicera med andra föreligger ett behov av kännedom om honom. Vid noggrann genomgång av både ██████████ ██████████ och ██████████ vittnesmål torde stå klart att den kunskap som är nödvändig inte består huvudsakligen i att veta vem som är hans mor utan handlar om kunskap om honom, hans värld och kontext.

Socialnämnden i Halmstads kommun anser att överklagandet ska avslås.

Nämnden vidhåller sin bedömning att [REDACTED] behov av stöd vid kommunikation inte är av grundläggande karaktär och med anledning av överklagandet har nämnden inhämtat ytterligare uppgifter från korttidstillsynsverksamheten som han deltar i. Personalen där delar inte skolans bild av [REDACTED] hjälpbehov. Personal [REDACTED] berättade den 26 januari 2017 att hon kommunicerar till stor del med [REDACTED] med hjälp av teckenspråk men också talat språk och bilder. [REDACTED] har inga särskilda specialtecken utan det är vanligt teckenspråk.

[REDACTED] beskriver att när mamman kommer till tillsynen kommunicerar hon främst med [REDACTED] genom spanska och en del tecken. Enligt [REDACTED] skulle [REDACTED] självständigt kunna kommunicera med en person som inte har tidigare kännedom om honom men som kan teckenspråk. När [REDACTED] träffar någon som inte kan teckenspråk är han duktig på att läsa på läpparna och förstå det talade språket. På grund av sin funktionsnedsättning har [REDACTED] dock inget större intresse av att kommunicera med de andra ungdomarna på tillsynen. När de sitter i grupp följer han med i kommunikationen och deltar själv genom att teckna. Under sommaren 2016, när vikarier arbetade på tillsynen, kunde dessa kommunicera med [REDACTED] genom teckenspråk, talat språk och bilder från första dagen.

[REDACTED] har gjort en öronoperation och fått en ny hörapparat som [REDACTED] upplever att han trivs bättre med än den förra som han inte ville använda. [REDACTED] beskriver en förbättring hos [REDACTED] där han är kvickare i sina reaktioner än tidigare. [REDACTED] anser att [REDACTED] genom träning skulle kunna använda bilder som kommunikation i en större utsträckning och på så sätt bli ännu mer självständig.

Som framgår av nämndens utredning och telefonsamtal den 26 januari 2017 har [REDACTED] ett i sammanhanget rikt språk. Det är vidare väl värt att notera vad kommunikation innebär, nämligen att skapa och upprätthålla sociala kontakter. Kommunikation handlar alltså inte nödvändigtvis om att kunna föra längre eller avancerade resonemang. När kommunikation förs ner till en mer konkret nivå handlar det som bekant om, när det är fråga om att bedöma om behovet är av grundläggande art, att en bistående person måste närvara och ”översätta” för att kommunikation med tredje part över huvud taget ska vara möjlig.

[REDACTED] vittnesmål säger inget annat än att det i vissa situationer kan vara viktigt att t.ex. veta vem hans mor är. Dessa situationer torde vara lätt räknade. Vittnesmålet säger heller inget annat än att kommunikationen i ett sådant sammanhang kan försvåras, inte omöjliggöras. Detta torde dock snarare bero på [REDACTED] intellektuella funktionssättning, inte på en oförmåga att kommunicera. Det saknas helt stöd för att hjälp med kommunikation skulle innebära att väga upp för intellektuell skärpa och stringens vid förmedlande av information.

SKÄLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Frågan i målet

Frågan i målet är om [REDACTED] hjälpbehov avseende de grundläggande behoven är av tillräcklig omfattning för att han ska anses ha rätt till personlig assistans. Det är ostridigt att han har ett hjälpbehov om 2 timmar och 15 minuter per vecka i fråga om toalettbesök och personlig hygien. [REDACTED] har gjort gällande att även hans hjälpbehov i samband med kommunikation ska anses vara ett grundläggande behov som ska beaktas vid bedömningen av rätten till personlig assistans. Socialnämnden anser å sin sida att hans hjälpbehov i detta avseende inte är av grundläggande karaktär.

Kammarrättens bedömning

I praxis har hjälp med kommunikation bedömts som grundläggande behov när utredningen visat att det krävs kunskap om den enskilde själv, personens funktionshinder och kommunikationssätt för att förstå den enskilde och för att hjälpa denne att uppfatta budskap från andra (RÅ 2010 ref. 17). Däremot ställs det i vare sig lagtext, förarbeten eller praxis något krav på att hjälpbehovet endast ska kunna tillgodoses av personer som har ingående kunskaper om personen i fråga. Inte heller finns det något krav på att det måste vara en särskild person som hjälper till.

I fråga om kommunikation har läkaren [REDACTED] i intyg den 1 december 2015 anfört bland annat följande. [REDACTED] har inte ett talat språk som hon förstår. Hans mor, som medföljt vid besöken, tolkar och instruerar och kommunicerar med honom genom teckenspråk och delvis genom talad spanska. [REDACTED] svarar genom tecken och tal/ljud som läkaren ej förstår.

Vid förvaltningsrättens muntliga förhandling uppgav specialpedagogen [REDACTED] i vittnesförhör att [REDACTED] har ett tal som man inte förstår. Han kan en del tecken, men inte teckenspråk utan tecken som stöd. Han pratar, tecknar kanske två tecken och de förstår eller tolkar honom, utifrån det. Det motsvarar en- till tvåordssatser om man skulle prata. När [REDACTED] vill berätta något är det nödvändigt att man känner honom, känner till hans kontext och hans värld för att kunna förstå. Det är väldigt svårt för någon som kommer utifrån att förstå vad [REDACTED] menar, det är nästan omöjligt. Personalen är olika bra och det är många gånger de går bet på vad han vill eller menar. Han behöver aktivt stöd av personalen i dialogen med andra. De sätter aldrig in en okänd person att jobba med honom. Just i stunden skulle det kunna sitta någon med honom,

men att kommunicera med honom eller att ge honom ny information blir väldigt svårt.

Teckenspråkläraren [REDACTED] uppgav i sitt vittnesförhör i förvaltningsrätten bland annat följande. [REDACTED] använder tecken som stöd. Han använder väldigt få tecken, kanske 150-200 stycken. Han kommer kanske att kunna lära sig dubbelt så många tecken, kanske två nya tecken i halvåret och då påtagliga saker. Man måste känna honom och veta hans sammanhang och vem hans mamma är för att förstå honom. Han tecknar ganska otydligt, ofta inte rätt tecken och har många egna tecken. Han kan inte bygga upp en kommunikation så att personer som inte känner honom förstår honom. Han kan inte heller förstå att någon inte förstår och då förklara. Man får vara detektiv när man pratar med honom. Under lektionerna mimar han ofta vad som hänt och hon får ta hjälp av personalen för att förstå. Hon får ofta fråga personalen om de vet vad han menar.

Enligt kammarrättens bedömning framgår det av de ovan refererade uppgifterna att det inte är tillräckligt att kunna teckenspråk för att kunna kommunicera med [REDACTED]. Man måste också känna till hans sammanhang och hur han kommunicerar. Det krävs alltså kunskap om [REDACTED] hans funktionshinder och hans kommunikationssätt för att förstå honom och för att hjälpa honom att uppfatta budskap från andra. Kammarrätten anser inte att det som nämnden anfört i fråga om vad som uppgivits vid ett telefonsamtal med personalen på [REDACTED] korttidstillsyn är tillräckligt för att ifrågasätta de uppgifter som lämnats i målet i övrigt.

Av utredningen i målet framgår att [REDACTED] inte har något behov av hjälp med kommunikation i hemmet, i skolan eller på korttidstillsynen. Däremot har han behov av hjälp i kommunikationen med utomstående personer på fritiden, t.ex. hos läkaren, i affärer, på aktiviteter och vid andra kontakter i vardagen. Kammarrätten bedömer att hjälpbehovet är av sådan

omfattning att det tillsammans med den tid som godtagits för övriga grundläggande behov är av tillräcklig omfattning för att [REDACTED] ska anses ha rätt till personlig assistans. Det ankommer dock på nämnden att utreda och bestämma insatsens omfattning.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 1).

Mikael Ocklind

Katarina Dunnington

Per Gunnar Olsson
referent

/Jennie Wenneberg

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I GÖTEBORG**

Avd. 3

DOM
2016-10-13
Meddelad i GöteborgMål nr
4644-16**KLAGANDE**

[REDACTED]

God man: [REDACTED]

[REDACTED]

Ombud: Johan Törvik
Humana Assistans AB
Box 184
701 43 Örebro**MOTPART**Socialnämnden i Halmstads kommun
Box 230
301 06 Halmstad**ÖVERKLAGAT BESLUT**

Socialnämndens beslut den 4 april 2016

SAKEN

Personlig assistans enligt lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten avslår överklagandet.

Dok.Id 433995

Postadress Box 53197 400 15 Göteborg	Besöksadress Sten Sturegatan 14	Telefon 031 - 732 70 00 E-post: forvaltningsrattenigoteborg@dom.se www.forvaltningsrattenigoteborg.domstol.se	Telefax 031 - 711 78 59	Expeditionstid måndag–fredag 08:00-16:00
---	---	--	-----------------------------------	---

BAKGRUND

██████████ kom till Sverige i juli 2009 från Chile med sin mamma och äldre bror. ██████████ är diagnosticerad med Downs syndrom och har en hörselnedsättning. Han ansökte i oktober 2015 om biträde av personlig assistent. Socialnämnden beslutade den 4 april 2016 att avslå hans ansökan. Beslutet motiverades i huvudsak med att behovet av insatsen bedöms saknas.

YRKANDEN M.M.

██████████ yrkar i första hand att han ska beviljas personlig assistans i sökt omfattning. I andra hand yrkar han att ärendet återförvisas till socialnämnden för vidare handläggning. Han anför bl.a. följande. Han har ett grundläggande behov av hjälp med sin kommunikation. Han behöver en tredje person med god kännedom om honom som tolkar hans meddelanden. I Kammarrätten i Stockholms dom i mål nr 4569-15 kunde en person kommunicera självmant med enstaka ord och viljeyttringar vilket inte ansågs vara kommunikation på så sätt att behovet av hjälp med detta skulle vara tillgodosett. Den kommunikation som han har med skolan och korttidsvistelsen kan närmast jämföras med att tolka ja/nej och innebär inte att han på egen hand klarar av att kommunicera på det sätt som avses i lagen. Han kan inte läsa på läppar och använder inte teckenspråk, utan tecken som stöd och använder även egna tecken, gester och mimik. Det är inte ett universellt språk och inte tillräckligt för att ersätta den verbala kommunikationen. Det krävs kunskap om honom, hans funktionsnedsättning och hans kommunikationssätt för att kunna förmedla det han menar till omvärlden. Hans kommunikation fungerar på skola och korttidsstillsyn eftersom personalen har god kännedom om honom. Teckenspråklärare ██████████ yttrande bör ges stor betydelse då det ostridigt är hon som bäst behärskar teckenspråk av de parter som har uttalat sig i

utredningen. Det har vidare framgått att han blir frustrerad om kommunikationen inte fungerar, samt att vikarie inte kan användas för att kommunicera med honom. Förhållandet i skolan är dock egentligen inte relevant, eftersom han söker assistans i hemmet. Man måste titta på hans intresse av att delta i samhället och inte bara ta hänsyn till situationen vid ansökan. En ledsagare har inte fungerat när man provat, sedan har det inte kunnat anställas en ny. Hans behov av kommunikation uppgår till åtminstone sju timmar per vecka. Eftersom han inte på egen hand kan kommunicera med tredje part har han behov av hjälp med kommunikation i omskötseln av samtliga hans övriga grundläggande behov. Även dessa bör således inbegripas i bedömningen av omfattningen av hans grundläggande behov. I andra hand har [REDACTED] uttalanden kastat sådant tvivel över utredningen att ärendet bör återförvisas till socialnämnden för utredning, då det står klart att skolans uppgifter inte var tillräckligt kompletta för att ligga till grund för beslut. Till stöd för överklagandet bifogas yttrande från specialpedagog [REDACTED]

Socialnämnden anser att överklagandet ska avslås och anför i huvudsak följande. Bedömningen är att [REDACTED] har ett förhållandevis rikt språk. Hans språk är inte individunikt och därmed inte ett grundläggande behov som ger rätt till assistans. Mamman har uppgett att om man kan tecken så förstår man honom. Det har även framkommit att han har ett stort ordförråd i det som intresserar honom. Att behöva lära känna [REDACTED] är inte samma sak som att behöva ha ingående kunskaper kring hans sätt att kommunicera, och likställs inte med ett grundläggande behov som ger rätt till personlig assistans. Det är vanligt att barn inte lyder en okänd person, och sätter sig på tvären. [REDACTED] på korttidstillsyn Lotsen möter honom dagligen och ger en mer nyanserad bild där hon har uppgett att det inte behöver vara en särskild person som förstår [REDACTED] kommunikation och att vikarier kan arbeta med honom. Vidare underlättar det om personen kan tecken, men det går även bra med bilder. [REDACTED] har dålig hörsel,

men kan förstå det talade språket och läser på läpparna. Hade han i övrigt bedömts ha rätt till personlig assistans, hade hans behov av kommunikation med tredje part bedömts som ett övrigt behov och då i begränsad omfattning. De sociala sammanhang som han rör sig i är skola, korttids-tillsyn och när han gör aktiviteter med sin ledsagare. Bedömningen är att han har förmåga att upprätthålla de kontakter han får, även om det kan ta något längre tid för honom att skapa dem än för andra ungdomar i jämförbar ålder.

Förvaltningsrätten har den 21 september 2016 hållit muntlig förhandling i målet och då hört specialpedagog [REDACTED] och teckenspråklärare [REDACTED] som vittnen.

[REDACTED] har i vittnesförhör uppgett i huvudsak följande. Hon har arbetat med Matías i fyra år. Han har ett tal, som man inte förstår. Han kan en hel del tecken, men inte teckenspråk utan tecken som stöd. Han pratar, tecknar kanske två tecken och de förstår, eller tolkar honom, utifrån det. Det motsvarar en- till tvåordssatser om man skulle prata. "Äta mat", "inte gymna", osv. När Matías vill berätta någonting är det nödvändigt att man känner honom, känner till hans kontext och hans värld för att kunna förstå. Det är väldigt svårt för någon som kommer utifrån att förstå vad Matías menar, det är nästan omöjligt. Personalen är olika bra och det är många gånger de går bet på vad han vill eller menar. Han behöver aktivt stöd av personalen i dialogen med andra, t.ex. "Matías vill visa dig detta". Det är också svårt för honom att överföra information från en miljö till en annan. Han är på en utvecklingsnivå där det är mycket nuet. De sätter aldrig in en okänd person att jobba med honom. Just i stunden skulle det kunna sitta någon med honom, men att kommunicera med honom eller att ge honom ny information blir väldigt svårt. Om det är personal som inte känner honom så väl har han inte lytt, utan gått iväg och de har fått kalla på en person som känner honom bättre. Hon tror att han känner att han inte blir

förstådd när det är någon okänd person som jobbar med honom. Matías är en positiv kille och hon upplever inte att han sätter sig på tvären, utan det handlar mer om kommunikation. Han vill jobba i skolan och vill göra saker. De släpper honom inte ur sikte för hans säkerhets skull och det är alltid någon som har ansvaret för honom.

██████████ har i vittnesförhör uppgett i huvudsak följande. Matías använder tecken som stöd och pratar på en nivå där ett barn precis lärt sig säga ”glad” osv. Han använder väldigt få tecken, 150–200 stycken. Han kommer kanske kunna lära sig dubbelt så många tecken, kanske två nya tecken i halvåret och då påtagliga saker som ”film” eller ”tavla”. Man måste känna honom och veta hans sammanhang och vem hans mamma är för att förstå honom. Han tecknar ganska otydligt, ofta inte rätt tecken och har många egna tecken. Det finns persontecken och hon förstod först inte hans utan var tvungen att fråga personalen på skolan eftersom han inte kunde förklara. Han kan inte bygga upp en kommunikation så att personer som inte känner honom förstår honom. Han kan inte heller förstå att någon inte förstår och då förklara. Man får vara detektiv när man pratar med honom. Under lektionerna mimar han ofta fram vad som har hänt, och hon får ta hjälp av personalen för att förstå. Hon får ofta fråga personalen om de vet vad han menar. Då kan de sätta sig ned och ställa direkta frågor och komma fram till vad ett tecken betyder. Då kan hon ge honom rätt tecken, men många gånger vill han fortsätta använda sitt eget tecken. De som är som han har någon som följer med honom, som känner honom, någon typ av assistent. Det hade varit en väldigt bra lösning för honom om han har med någon som kan tecken som stöd och som blivit insatt i den personen Matías är och vilka människor han har runt sig, vad de har för tecken och vad han brukar hitta på. Man behöver en del förkunskaper om honom. Om någon följer med honom och hela tiden har koll på honom och vet vad han vill och kan förklara och avleda honom hade han kunnat göra saker och uppleva mycket mer. Det hade varit väldigt meningsfullt för honom.

SKÄLEN FÖR FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Tillämpliga bestämmelser m.m.

Personer som anges i 1 § har rätt till insatser i form av särskilt stöd och särskild service enligt 9 § 1–9, om de behöver sådan hjälp i sin livsföring och om deras behov inte tillgodoses på annat sätt. Den enskilde ska genom insatserna tillförsäkras goda levnadsvillkor. Insatserna ska vara varaktiga och samordnade. De ska anpassas till mottagarens individuella behov samt utformas så att de är lätt tillgängliga för de personer som behöver dem och stärker deras förmåga att leva ett självständigt liv (7 § LSS).

Insatserna för särskilt stöd och service är bl.a. biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd till skäliga kostnader för sådan assistans, till den del behovet av stöd inte täcks av beviljade assistanstimmar enligt socialförsäkringsbalken (9 § 2 LSS).

Med personlig assistans enligt 9 § 2 avses personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer åt den som på grund av stora och varaktiga funktionshinder behöver hjälp med sin personliga hygien, måltider, att klä av och på sig, att kommunicera med andra eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade (grundläggande behov). Den som har behov av personlig assistans för sina grundläggande behov har även rätt till insats enligt 9 § 2 för andra personliga behov om behoven inte tillgodoses på annat sätt (9 a § LSS).

Kommunikationssvårigheter har bl.a. bedömts som grundläggande behov när medicinsk och psykologisk utredning visat att det krävs kunskap om den enskilde själv, personens funktionshinder och kommunikationssätt för att förstå den enskilde och för att hjälpa personen att uppfatta budskap från andra. Det har även varit fråga om farligt beteende och aggressivitet som

krävt ständig aktiv tillsyn, vilken förutsatt goda kunskaper om den enskilde (se Högsta förvaltningsdomstolens avgörande RÅ 2010 ref. 17).

Någon bestämd undre tidsgräns för att de grundläggande behoven ska ge rätt till personlig assistans låter sig inte uppställas. Det är samtidigt uppenbart att någon som bara i mycket begränsad omfattning har behov av hjälp med något av de grundläggande behoven inte utan vidare kan anses berättigad till personlig assistans. Även om själva tidsåtgången inte är påfallande stor måste dock en samlad bedömning göras, bl.a. med hänsyn tagen till om det stöd som behövs är av mycket privat eller integritetskänslig karaktär eller om det förutsätter någon specifik kompetens. Såväl kvantitativa som kvalitativa aspekter måste beaktas. Även hur ofta hjälpen behövs framstår som en viktig faktor (se RÅ 2009 ref. 57).

Utredningen

Av utlåtande efter ADL-bedömning av arbetsterapeut [REDACTED] daterat den 30 november 2015, framgår i huvudsak följande. [REDACTED] har de fysiska möjligheterna att klara sin ADL, det är andra faktorer som gör att det finns svårigheter. Han har svårt med att sätta igång och planera aktiviteter samt att avgöra hur länge det är rimligt att göra dem, vilket ligger i linje med hans funktionsnedsättning. Han är i behov av stöd i många aktiviteter samt att stödet ska kunna tecken för att han ska kunna förstå.

I läkarintyg utfärdat den 1 december 2015 av specialistläkare i allmänmedicin [REDACTED] anges bl.a. följande. [REDACTED] är diagnosticerad med Downs syndrom, mellanörekolesteatom och hörselnedsättning. Han har inte ett talat språk som läkaren förstår. Hans mor tolkar, instruerar och kommunicerar med honom genom teckenspråk och delvis genom talad spanska. Han svarar genom tecken och tal eller ljud, som läkaren inte förstår. Han har vid besöken varit lugn, på gott humör och medverkat väl, men för att han ska t.ex. klä av sig eller förlytta sig krävs att modern

instruerar honom. Den av modern beskrivna funktionsnivån stämmer väl överens med hans grunddiagnos och det som gått att se vid hans besök.

Av odaterat yttrande från specialpedagog [REDACTED] framgår i huvudsak följande. [REDACTED] har inget tal som man förstår. Han kommunicerar med tecken på en mycket enkel nivå och får ibland påminnas om att använda tecken när han börjar berätta något. Han pratar eller tecknar i tvåordssatser på en konkret språklig nivå och kan många olika tecken. Det är viktigt att ha kännedom om hans kontext för att kunna förstå när han tecknar. En okänd person kan inte förstå vad han menar även om personen kan tecken. Han kompletterar tecken med att visa med kroppen, visa bilder på sin iPad och visar med saker för att kunna förstås. Han klarar att utföra de flesta saker som att äta, duscha, ta på sig, gå på toaletten etc. Men han kan aldrig lämnas utan tillsyn och är impulsiv. Han kan få för sig att exempelvis gå iväg eller ”bus-skämta” med en annan elev så att det lätt går överstyr.

I socialnämndens utredning framgår att teckenspråkslärare [REDACTED] i yttrande har angett att teckenspråket i [REDACTED] fall inte kommer att kunna bli en ersättning för det talade språket. Han använder en mycket begränsad kommunikation och förstår mer än vad han själv klarar att producera. Han kommer alltid att behöva någon som känner honom som kan hjälpa honom att uttrycka sig, tolka vad han försöker säga och hjälpa honom förstå vad andra säger och menar i alla situationer utanför familj och skola. Han kommer aldrig att bli självgående rent kommunikativt och därför kommer han inte kunna fungera i samhället utan en medföljande person.

Förvaltningsrättens bedömning

Förvaltningsrätten konstaterar inledningsvis att [REDACTED] haft synpunkter på nämndens utredning och därför yrkat att målet ska återförvisas för vidare handläggning. Av det [REDACTED] anförts saknas

dock skäl att anse att nämndens utredning innehåller sådana brister att målet ska återförvisas dit på denna grund.

Det är i målet ostridigt att [REDACTED] tillhör personkretsen i LSS och att han, förutom vad gäller kommunikation, har ett hjälpbehov för grundläggande behov som uppgår till 2 timmar och 15 minuter i veckan. Frågan är om han utöver detta har ett sådant behov av hjälp med kommunikation att även det kan ses som ett grundläggande behov. Det handlar då om att kunna kommunicera med andra.

Det framgår av utredningen att [REDACTED] har vissa kommunikations-svårigheter och att han är beviljad ledsagare. [REDACTED] har anfört att han har ett grundläggande behov av hjälp med sin kommunikation. Han har bl.a. uppgett att den kommunikation som han har med skolan och korttidsvistelsen närmast kan jämföras med att tolka ja/nej och inte innebär att han på egen hand klarar av att kommunicera. Han menar vidare att hans kommunikation fungerar på skola och korttidstillsyn eftersom personalen har god kännedom om honom och att ledsagare inte har fungerat när man provat det.

[REDACTED] har i vittnesförhör bl.a. uppgett att skolpersonalen aldrig sätter in en okänd person att jobba med honom. Han har inte lytt personal som inte känner honom väl. Hon tror att han känner att han inte blir förstådd när det är någon okänd person som jobbar med honom. Hon upplever inte att han sätter sig på tvären, utan att det mer handlar om kommunikation.

[REDACTED] har i vittnesförhör bl.a. uppgett att det hade varit meningsfullt för [REDACTED] om han hade med sig någon som kan tecken som stöd och som är insatt hans person, personer i hans omgivning och hans aktiviteter.

Nämnden har i denna del anfört att det inte är samma sak att behöva lära känna [REDACTED] som att behöva ha ingående kunskaper kring hans sätt att kommunicera, och likställer inte detta med ett grundläggande behov som ger rätt till personlig assistans. Personal på korttidstillsynen har uppgett att det inte behöver vara en särskild person som förstår [REDACTED] kommunikation och att vikarier kan arbeta med honom.

Förvaltningsrätten gör vid dessa förhållanden bedömningen att även om en person skulle behöva lära känna [REDACTED] och sätta sig in i hans kontext för att få en god förståelse innebär detta inte att det måste vara en särskild person som förmedlar budskap till eller från honom. Det är inte visat att de insatser som han behöver i denna del är av sådant kvalificerat slag att de kan anses utgöra grundläggande behov eller att hjälpbehovet måste tillgodoses av ett begränsat antal personer med ingående kunskaper om honom. Det har inte heller framkommit att sådana kvalificerade tillsynsinsatser skulle behövas att de utgör grundläggande behov.

Det är mot denna bakgrund inte visat att det krävs kunskap om [REDACTED] hans funktionshinder och hans kommunikationssätt för att kunna förstå vad han vill säga och för att hjälpa honom uppfatta budskap som andra vill förmedla till honom. Det är därmed inte heller visat att [REDACTED] kommunikationssvårigheter är av den omfattningen att han har rätt till insatsen personlig assistans. Vid denna bedömning beaktar förvaltningsrätten även att det inte kan anses visat att tidigare beviljad insats i form av ledsagare inte kunnat tillgodose [REDACTED] behov. Även om hans övriga behov skulle vara av mycket privat eller integritetskänslig karaktär är behoven begränsade och når vid en samlad bedömning inte upp till vad som krävs för att [REDACTED] ska kunna beviljas personlig assistans. Överklagandet ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 1 (DV 3109/1 B)

Karin Leidzén

Rådman

I avgörandet har även nämndemännen Gunn Sjögren, Ulla Nilmander Jensen och Bo Gustafsson deltagit.

Föredragande i målet har varit förvaltningsrättsnotarien Ann-Charlotte Broman.

HUR MAN ÖVERKLAGAR - PRÖVNINGSTILLSTÅND

Den som vill överklaga förvaltningsrättens beslut ska skriva till Kammarrätten i Göteborg.

Skrivelsen ska dock skickas eller lämnas till förvaltningsrätten.

För att kammarrätten ska kunna ta upp Ert överklagande måste Er skrivelse ha kommit in till förvaltningsrätten **inom tre veckor** från den dag då Ni fick del av domen/beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Om sista dagen för överklagande infaller på lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton räcker det att besvärshandlingen kommer in nästa vardag.

Om klaganden är en part som företräder det allmänna, ska överklagandet alltid ha kommit in inom tre veckor från den dag beslut meddelades.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i kammarrätten fordras att **prövningstillstånd** meddelas. Kammarrätten lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står förvaltningsrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till kammarrätten varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla

1. Klagandens person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Adress och telefonnummer till klagandens arbetsplats ska också anges samt eventuell annan adress där klaganden kan nå för delgivning. Om dessa uppgifter har lämnats tidigare i målet – och om de fortfarande är aktuella – behöver de inte uppges igen. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras, ska ändringen utan dröjsmål anmälas till kammarrätten.
2. den dom/beslut som överklagas med uppgift om förvaltningsrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet,
3. de skäl som klaganden anger till stöd för en begäran om prövningstillstånd,
4. den ändring av förvaltningsrättens dom/beslut som klaganden vill få till stånd,
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.

Adressen till förvaltningsrätten framgår av domen/beslutet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Den som vill överklaga kammarrättens avgörande ska skriva till Högsta förvaltningsdomstolen. Skrivelsen ställs alltså till Högsta förvaltningsdomstolen *men ska skickas eller lämnas till kammarrätten*.

Överklagandet ska ha kommit in till kammarrätten *inom tre veckor* från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Tiden för överklagande för det allmänna räknas dock från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagande infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommar-, jul- eller nyårsafton, räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Högsta förvaltningsdomstolen krävs att *prövningstillstånd* meddelas. Högsta förvaltningsdomstolen lämnar prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att målets utgång i kammarrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd inte meddelas står kammarrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Högsta förvaltningsdomstolen varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla följande uppgifter;

1. den klagandes namn, person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Dessutom ska adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nås för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till Högsta förvaltningsdomstolen
2. det beslut som överklagas med uppgift om kammarrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet
3. de skäl som klaganden vill åberopa för sin begäran om att få prövningstillstånd
4. den ändring av kammarrättens beslut som klaganden vill få till stånd och skälen för detta
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.